

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА

І. В. Таможська

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРИВАТ-ДОЦЕНТУРИ
В УНІВЕРСИТЕТАХ ПРИДНІПРОВСЬКОЇ УКРАЇНИ
(1863–1917 рр.)**

Монографія

Харків – 2017

УДК 378.22:378.4(477)

Т 17

Рецензенти:

М. В. Гриньова – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

С. І. Посохов – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

В. Ю. Стрельников – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, культурології та історії Полтавського університету економіки і торгівлі.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 18 від 22.12.2017 р.)*

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 14 від 04.05.2017 р.)*

Таможська І. В.

Т 17 Розвиток системи приват-доцентури в університетах Придніпровської України (1863–1917 рр.) : монографія / І. В. Таможська. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 452 с.

ISBN 978-966-285-465-7

Монографія присвячена історичним аспектам становлення системи приват-доцентури в університетах Придніпровської України в 1863–1917 роках. Досліджено особливості формування в цих умовах викладацького корпусу Університету Св. Володимира (м. Київ), Новоросійського (м. Одеса) та Харківського університетів. Прیدілено значну увагу суперечливому ставленню університетського середовища й тогочасного суспільства до значення та ролі приват-доцентури в навчальних закладах.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів та широке коло читачів.

УДК 378.22:378.4(477)

ISBN 978-966-285-465-7

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017

© Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

© Таможська І. В., 2017

© Правік М. В., макет обкладинки, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Історіографія, джерельна база дослідження	11
1.1. Стан дослідження проблеми	11
1.2. Джерельна база дослідження	35
РОЗДІЛ 2. Становлення та розвиток системи приват-доцентури	51
2.1. Поява інституту приват-доцентури в освітньому просторі	51
2.2. Урядові заходи по запровадженню приват-доцентури в університетах Російської імперії	58
2.3. Оцінка ролі та значення приват-доцентів університетською спільнотою	86
Висновки до другого розділу	107
РОЗДІЛ 3. Приват-доценти як джерело викладацьких кадрів в Університеті Св. Володимира	112
3.1. Особливості відбору кандидатур на посади приват-доцентів (1863–1883 рр.)	112
3.2. Кадрова політика щодо інституту приват-доцентури в нових умовах (1884–1900 рр.)	135
3.3. Специфіка заповнення викладацьких вакансій і значення приват-доцентури (1901–1917 рр.)	149
Висновки до третього розділу	167
РОЗДІЛ 4. Еволюція системи приват-доцентури в Новоросійському університеті	171
4.1. Початковий етап розвитку приват-доцентства та його результати (1865–1883рр.)	171
4.2. Добір приват-доцентів на умовах університетського Статуту 1884 р. (1884–1900 рр.)	189
4.3. Особливості розвитку приват-доцентури протягом 1901–1917 рр.	200
Висновки до четвертого розділу	239

РОЗДІЛ 5. Тенденції запровадження інституту приват-доцентури в Харківському університеті.....	243
5.1. Значення приват-доцентури в кадровому питанні університету (1863–1883рр.).	243
5.2. Пошуки оптимальних рішень при виборі приват-доцентів (1884–1900 рр.)	261
5.3. Зростання ролі приват-доцентури в науково-педагогічному доробку університету (1901–1917 рр.).....	280
Висновки до п'ятого розділу.....	316
ПІСЛЯМОВА	320
ЛІТЕРАТУРА І ДЖЕРЕЛА	324
ДОДАТКИ	378